

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини», доктор ветеринарних наук, професор

Анатолій ПАЛІЙ

« 12 жовтня » 2026 р

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувачки лабораторії вивчення лейкозу Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини»

Корнєйкової Ольги Борисівни

на тему «Поширення вірусних хвороб великої рогатої худоби (лейкоз, імунodefіцит, спумавірусна інфекція, інфекційний ринотрахеїт та вірусна діарея) в Україні та визначення біологічних властивостей їх збудників», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань **21** – Ветеринарна медицина за спеціальністю **211** – Ветеринарна медицина.

1. Актуальність теми дослідження.

Вірусні захворювання великої рогатої худоби (лейкоз, вірусна діарея, інфекційний ринотрахеїт, імунodefіцит та спумавірусна інфекція) становлять серйозну загрозу для здоров'я поголів'я, продуктивності тваринницьких господарств та наносять значні економічні збитки скотарству. Вищеназвані хвороби об'єднує здатність викликати імуносупресивний стан та латентну інфекцію, що ускладнює своєчасну їх діагностику та контроль. Наразі, в Україні, крім лейкозу ВРХ, відсутні обов'язкові моніторингові дослідження щодо означених економічно значущих хвороб, програми щодо їх контролю – не впроваджені. Отже, впровадження системного епізоотологічного моніторингу, який дозволяє своєчасно виявляти спалахи, оцінювати поширення збудників інфекційних хвороб та визначати їх етимологічну структуру, дозволить створювати ефективні систем профілактики, вакцинації або ліквідації економічно значущих захворювань в стадах ВРХ. Слід зазначити, що без всебічного вивчення біологічних властивостей збудників вірусної етіології, вирішення означених задач є неможливим.

Дослідження *in vivo*, на гетерологічних видах тварин та *in vitro*, з використанням культур клітин, є запорукою розуміння інфекційного процесу при вірусних захворюваннях та дозволяють безпечно його моделювати відповідно до вимог сучасної біотехнології. Саме модель *in vitro* дає можливість визначити оптимальні умови для реплікації вірусів, не останню роль серед яких відіграють підбір клітинної лінії та оптимізація складу поживного середовища для них, що забезпечує підвищення виходу вірусної біомаси для ефективної біотехнології ветеринарних противірусних імунобіологічних засобів.

Вивчення ефективності нових протівірусних препаратів та дезінфікуючих засобів *in vitro* є невід'ємним етапом доклінічних досліджень у ветеринарній та гуманній медицині. Саме швидка та точна оцінка цитотоксичного впливу на клітини та протівірусної ефективності препарату на вірус дозволяє зробити ґрунтовний висновок щодо його придатності для подальшого практичного використання в системі контролю захворювання.

Відповідно, визначення поширення збудників економічно значущих хвороб великої рогатої худоби та встановлення особливостей їх біологічних властивостей *in vivo* та *in vitro* є актуальними питаннями ветеринарної вірусології, вирішення яких дозволить удосконалити заходи контролю вищезначених хвороб та підвищити рентабельність скотарства в Україні.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано впродовж 2021–2025 рр. у лабораторії вивчення лейкозу та лабораторії вірусології Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» відповідно до затверджених Національною академією аграрних наук України завдань наукових досліджень: 34.01.03.02 Ф «Дослідження епізоотологічних особливостей та екогеографічних властивостей збудників мінорних вірусних інфекцій великої рогатої худоби» (номер державної реєстрації 0121U108346), 34.01.01.11 П «Дослідження причин рецидивів епізоотії лейкозу великої рогатої худоби та удосконалення системи забезпечення благополуччя поголів'я ВРХ щодо цього захворювання» (номер державної реєстрації 0121U108347), 34.01.01.20 П «Удосконалення заходів забезпечення благополуччя тваринництва щодо лейкозу великої рогатої худоби» (номер державної реєстрації 0124U000164), 34.01.02.01 Ф «Дослідження впливу екологічних чинників на ензоотичну циркуляцію збудників трансмісивних вірусних хвороб сільськогосподарських тварин на території України та розроблення методології прогнозування їх поширення з використанням ГІС-технологій» (номер державної реєстрації 0121U108355) та 34.01.01.18 П «Моніторинг динаміки епізоотичної ситуації щодо вірусних пневмоентеритів великої рогатої худоби з урахуванням наслідків воєнної агресії рф» (номер державної реєстрації 0124U000622).

3. Наукова новизна отриманих результатів. Проведено комплексний епізоотологічний моніторинг в скотарських господарствах 9 областей України щодо вірусних хвороб великої рогатої худоби, які супроводжуються розвитком імуносупресивного стану у тварин (лейкоз, імунодефіцит, спумавірусна інфекція, інфекційний ринотрахеїт та вірусна діарея ВРХ), в т.ч. враховуючи військову агресію рф. Вперше отримано дані щодо поширення спумавірусу та вірусу імунодефіциту ВРХ в неблагополучних щодо лейкозу господарствах, в тому числі за їх асоційованого перебігу. Отримано нові знання щодо ролі членистоногих, як механічних переносників герпес-, песті- та ретровірусів в умовах тваринницьких приміщень та прилеглої території. Вперше в Україні було розроблено «Спосіб підвищення виходу вірусу лейкозу та його антигенів за допомогою підбору клітин FLK-BLV (патент України на корисну модель UA 156791), який передбачає отримання різних субліній перещеплюваної культури клітин FLK-BLV, а саме FLK 50/100, FLK-SBBL, FLK-71, FLK-Pol та FLK-D12VP шляхом їх розведення до низької

клоногенної щільності. Отримано нові знання щодо біологічних властивостей збудників спумавірусу, вірусу імунodefіциту та герпесвірусу 1 типу на перещеплюваних культурах клітин та доведено чутливість кролів, як гетерологічного виду тварин до ретровірусів ВРХ, що дозволить удосконалити засоби контролю захворювань. Уперше встановлено чутливість ВВДВ до дії наночасток церію оксиду, які за концентрації 0,057 мкг/см³ інгібують прояв вірусіндукованого цитопатичного ефекту вірусу та знижують на 2,09 lg ТЦД₅₀/см³ його інфекційну активність, а також ВоНВ-1 та ВВДВ, які повністю втрачають інфекційні властивості під дією інноваційного дезінфектанту на основі четвертинних амонієвих сполук та ізопропілового спирту за його концентрації не менше 0,1 %.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення представлених результатів полягає у вирішенні науково-практичних завдань щодо вивчення поширення та епізоотичних особливостей ретровірусів ВРХ (BLV, BFV, BIV), а також збудників ІРТ та ВД ВРХ, біологічних особливостей їх збудників *in vivo* та *in vitro* та встановлення цитотоксичної дії та віруліцидної активності наночасток оксиду церію та препарату на основі четвертинних амонієвих сполук, що дозволить, за рахунок удосконалення підвищення накопичення лейкозного антигену під час його виробництва підвищити якість заходів з контролю захворювань та, як наслідок, покращити епізоотичну ситуацію в скотарстві України.

Отримані шляхом розведення до низької клоногенної щільності сублінії перещеплюваної культури клітин FLK 50/100 та FLK-SBBL, які культивовані на поживних середовищах RPMI та DMEM, забезпечують підвищення антигенпродукуючої активності культури FLK-BLV, що дозволить удосконалити технологію виробництва антигену. Отримані дані щодо біологічних властивостей вірусів лейкозу, імунodefіциту та спумавірусної інфекції на перещеплюваних культурах клітин можуть бути використані в біотехнології для удосконалення засобів діагностики та профілактики захворювань. Наночастки оксиду церію за їх використання в концентрації 0,057 мкг/см³ інгібують дію вірусу вірусної діареї ВРХ, не проявляють цитотоксичної дії для клітин перещеплюваної лінії та можуть бути використані в якості компоненту дезінфекційних розчинів та противірусних препаратів для контролю вірусних захворювань великої рогатої худоби. Дезінфікуючий засіб на основі четвертинних амонієвих сполук (25,0 %), глутарового альдегіду (11,0 %), ізопропілового спирту, неіоногенних ПАВ за концентрацій не менше 0,1 %, при експозиції від 20 хвилин може бути використаний для дезінфекції тваринницьких приміщень у господарствах по утриманню великої рогатої худоби. Отримані знання дозволять удосконалити систему епізоотичного нагляду в Україні за означеними вірусними хворобами великої рогатої худоби.

Основні положення дисертації використовуються під час підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Ветеринарна медицина» для викладання курсів «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин», «Ветеринарна мікробіологія», «Епідеміологія та інфекційні хвороби тварин» та «Ветеринарна вірусологія» у Дніпровському державному аграрно-економічному університеті (м. Дніпро), Одеському державному аграрному університеті (м. Одеса) та Сумському національному аграрному університеті (м. Суми). Результати

дослідження щодо біологічних властивостей ретровірусів ВРХ (віруси лейкозу, імунodefіциту та спумавірусної інфекції) та збудників інфекційного ринотрахеїту та вірусної діареї на чутливих культурах клітин впроваджено в виробничий процес Державного науково-дослідного інституту з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи (м. Київ) та Державного науково-контрольного інституту біотехнології і штамів мікроорганізмів (м. Київ).

5. Головні результати, отримані особисто автором. Здобувачем особисто проведено пошук та аналіз літературних джерел за напрямком дисертаційної роботи. Дисертантом проведено підготовку зразків біологічного матеріалу, експериментальні дослідження (епізоотологічні, серологічні, вірусологічні, ентомологічні), аналіз та узагальнення отриманих результатів, статистичний їх аналіз, формулювання висновків та підготовку рукопису дисертації.

6. Дотримання академічної доброчесності. Був проведений аналіз звіту перевірки роботи на плагіат, наявність текстових запозичень, на підставі якого дійшли висновку, що дисертаційна робота Корнейкової Ольги Борисівни на тему: «Поширення вірусних хвороб великої рогатої худоби (лейкоз, імунodefіцит, спумавірусна інфекція, інфекційний ринотрахеїт та вірусна діарея) в Україні та визначення біологічних властивостей їх збудників», є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату за запозичень згідно з постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 п. 9. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

7. Кількість наукових публікацій. Результати досліджень висвітлені в дисертації, опубліковані в 14 наукових працях, у тому числі 1 статті у виданні, що включене до науко-метричної бази даних Scopus, 8 статтях – у наукових фахових виданнях України, 1 патенті України на корисну модель, 3 тезах у матеріалах вітчизняних і міжнародних конференцій та 1 статті в інших виданнях України.

8. Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційних досліджень.

Комісія з біоетичної експертизи при ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» на своєму засіданні 26.11.2025 р., протокол № 2/25, визначила, що експериментальні дослідження, описані в дисертаційній роботі, ґрунтувалися на принципах моральних цінностей людини, не нанесення шкоди тваринам, милосердя та справедливості до них.

9. Оцінка мови і стилю дисертації.

Мова та стиль викладення відповідає критеріям науковості: логічність викладення положень, об'єктивність, послідовність. Структуру роботи загалом можна охарактеризувати як таку, що логічно підпорядковується поставленій меті. Композиція розділів роботи відповідає послідовності конкретних завдань, що успішно вирішуються. Основні теоретичні положення та висновки роботи не є суперечливими, оскільки вони аргументовані й підкріплені доречними прикладами.

10. Відповідність дисертації чинним вимогам.

Дисертаційна робота Корнейкової Ольги Борисівни на тему «Поширення вірусних хвороб великої рогатої худоби (лейкоз, імунodefіцит, спумавірусна

інфекція, інфекційний ринотрахеїт та вірусна діарея) в Україні та визначення біологічних властивостей їх збудників», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 21 – Ветеринарна медицина за спеціальністю 211 – Ветеринарна медицина за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, основними результатами обґрунтованості, основними положеннями і результатами, опублікованими у фахових виданнях, новизною постановки та практичним значенням відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 502 від 19.05.2023. Зміст дисертації відповідає напряму наукового дослідження освітньо-наукової програми 211 «Ветеринарна медицина» Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини».

11. Рекомендації дисертації до захисту.

За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на засіданні лабораторії вивчення лейкозу ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» 12 січня 2026 р. дисертацію Корнєйкової Ольги Борисівни рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії з галузі 21 – Ветеринарна медицина за спеціальністю 211 – Ветеринарна медицина

Головуючий на засіданні
лабораторії вивчення лейкозу
завідувач лабораторії,
кандидат ветеринарних наук,
доцент

Станіслав ГОРБАТЕНКО